

1. Přečti si pověst O kněžně Libuši.

O Libuši (Staré pověsti české)

Jako kdysi ke Krokovi, tak chodili také k Libuši zblízka i zdaleka lidé ve svých rozepřích. K její moudrosti se utíkali žádat za nález. A ona spravedlivě soudíc, činila moudrá narovnání mezi **odpornými stranami**. V ten čas se dva sousedé, oba starostové rodů, **svadili** o meze a role. Svadili se prudce, **potupili**, vyčetli si **mater** a dědy, až mezi nimi i jejich rody povadla dobrá vůle sousedská do kořene a **vybujelo záští**.

Žádný nechtěl v tom sporu povolit, každý byl jako z křemene, a jakmile nastal čas, kdy kněžna zasedala na soudu, chvátili oba na Vyšehrad.

Tam Libuše v **bělostném vínku kol čela** seděla soudíc pod košatou lipou na povýšeném stolci kobercem prostřeném. Vpravo pak, vlevo dvanácte kmetů, dvanácte hospodářů nejmocnějších rodů, mužové statní i bílých už brad. Před nimi **prostorou kolem** zástup, lid čeledí i mužové, ženy i starostové, již přišli na soud nebo se zastat někoho ze svých rodů.

Tu před kněžnu a soud vystoupili oba rozvadění sousedé. Mladší zle žaloval, že starší proti právu chce meze a role. Starší, muž plné, husté brady, **chmurný jako mrak**, skočil mu do řeči. Zostra a zkrátka žádal a chtěl, aby se stalo po jeho vůli, a nedbal, že by bylo křivdou jeho sousedu.

Když Libuše vyslechla toho i toho a rozvážila při, když přednímu kmetu pak oznámila svůj nález a když kmeti, uváživše mezi sebou při a rozsudek, přisvědčili, ohlásila kněžna, jak nalezla za právo: že mladšímu se děje křivda, že jeho jsou role i meze.

Nedořekla, a již tu starší, jak jím zalomcoval divoký hněv, udeřil vysokou holí třikrát do země a do temna zardělý, jiskře očima vykřikl, zaklel a začal, jako když náhlý lijavec spustí:

"Takové tu právo! Však což nevíme, kdo soudí, že ženská! Ženská dlouhých vlasů, ale krátkého rozumu. Příst umí, jehlou šít, na to je, ale ne soudit. Ať šije, ať přede, ale ať nesoudí. Hanba nám mužům!" A pěstí se do hlavy bil a za vášnivě řeči slinou si bradu třásl. "Hanba nám! Kde jinde v kterém plemeni, kde jinde vládne mužům žena? Jen nám, jenom nám, a proto jsme za posměch. **To je lip zhynout nežli snášet takovou vládu!**"

Všichni kol strnuli nad divokou řečí. Ruměncem studu polil kněžnino líce a srdcem jí pohnuly zlá potupa i žal nad takovým nevděkem. **Než hanobiteli přehověla.** Jemu neodpověděla. Na kmetech, na zástupu tkvěl její rozčilený zrak, a když nikdo vášnivce nezakřikl, když se nikdo neozval, promluvila k zástupu důstojně, vznešeně, ač se její hlas pohnutím třásl:

"Jest tak. Ženská jsem a jako žena se chovám; že vás nesoudím železnou metlou, zdá se vám, že málo rozumím. Je potřeba, abyste měli správce nad ženu přísnějšího. **Mějtež ho!** Žádost vaše se vyplní. Nyní jděte s pokojem domů. Valný sněm nechť zvolí si vojvodu. A koho si zvolí, toho já budu mít za muže..."

Tak promluvivši, odešla z nádvoří do hradu a hned poslala jízdné posly na Kazin a Tetin hrad pro své sestry. Sama pak odešla do čarovné zahrady do nejzazšího kouta, šerého hustým křovím a košatými lipami, na posvátné místo, kam nikdo kromě ní a jejích sester nesměl vkročit.

Tam ve stínu lip stál na dřevěných sloupech přístřešek z plochých kamenů, od rozchodníku a mechu zelených. Pod touto střechou prokmitala se mdlým leskem stříbrná hlava se zlatými vousy dřevěné modly, stojící na balvanu hrubě tesaném. Tu modlu bohem nazývali a Perun jmenovali.

Libuše před ní klekla a klaněla se; pak usednuvši pod balvan u nohou modly, zůstala tu **ostatek dne** i přes západ slunce, i když pod stromy se již **tmělo** a večerní vítr **šoumal** keřem i křovinou. Seděla zamyšlená, nehnutě, sama jako socha, na myslí přemítajíc.

O tom, co se jí stalo, co bude, jakého knížete si lid zvolí, jakého smýšlení budou sestry a budou-li s ní zajedno. Až pak náhle vstala, kdy v setmělé zahradě se před ní zjevily Kazí a Teta. Vladař hradu, jenž sestry, jak přijely, od brány až k zahradě provodil, zůstal na stráži u vchodu a čekal.

Co Libuše sestřám řekla nebo vyznala, o čem všechny tři **věštím duchem nadané** jednaly u Perunovy modly, o čem se radily, nevěděl nikdo. Letní noc byla již na sklonku, nebe bledlo a za hradem, za jeho sruby, hradbou a stromy prošlehl úsvitu zsinálý pruh.

V tu chvíli, kdy vanul už chlad prvního jitra, vracely se Krokovy dcery zahradou. Prostřed svých sester, jež byly v rouškách, Libuše s bělostným vínkem kol čela, klidnější, se zrakem před se upřeným. **Braly se mlčky jako stíny** a vladař udiven hleděl za nimi, jak ho beze slova minuly, jak stoupaly po schodech k velké síni, až zmizely mezi mocnými sloupy výstupku, jenž všechn byl ještě ve stínech ranního šera.

Hned po ránu vyslala Libuše posly svolávat na valný sněm, aby se shromáždil národ. Když pak bylo po hlavních žních a určený den nastal, sjelo se i sešlo množství mužů ze všeho plemene, starostové rodů i z čeledí mnozí, staří, mladí, koňmo, pěšky, v čapkách, sukních i v pláštích; než i vyzbrojení, v přílbách, s mečem i lukem přijeli, neb místem byla cesta pustinou i hvozdy.

Přibylití mnozí zdaleka, až od končin země, od zličanských hranic i pšovských, jež byly na východ slunce; jiní od půlnoci, kde sousedili s lučanským hrdým plemenem a s Litoměřici, a jiní od poledne z té strany, kudy se chodilo k Netolicům a k Doudlebům. Mnozí přišli od širých lesů za Krokovým hradem a Stebnem, jimiž vedla cesta k Domažlicům a dál do Němec, do bavorské země.

V četných staveních rozlehlého podhradí, kdež robili ozdobná sedla, uzdy, třmeny, ostruhy, zbraň a štítů, po krajích i napříč pevně kované černým železem nebo rudě svítivou mědí, nebylo dosti přístřeší pro přibylé hosti. Jejich pak koně stáli uvázaní u plotů nebo pod krytem stromů. Hlučno bylo v podhradí, hlučno na břehu řeky. Známi a příbuzní se vesele vítali, o rolích a honu, o zbrani a půtkách mluvili, nejvíce však o sporu těch dvou vladyk, o soudě Libušině, a co nyní bude a koho volit za vojvodu.

Jak se blížila chvíle sněmu, jak z hradeb a srubů **hlasno** zatroubili, hrnuli se muži vzhůru k Vyšehradu jedním proudem, jenž na chvíli se zarážel před hradní branou mezi dvěma sruby. Tam každý pozvedl hlavu a žasna pohlížel na ohromnou kanci hlavu na tramě přibitou. Ukazovali si ji, a jméno Bivojovo vyslovil tu každý s pochvalou nebo v obdivu. A dál se pak hrnul proud, vysokou branou, až zarazil na širém nádvoří před knížecím stolcem. Vedle něho byly dvě poctivé stolice, jedna vpravo, druhá vlevo; na ty usedly Kazí a Teta po boku Libušině.

Všichni se kněžně znízka poklonili. Ona pak vážně pokynuvši ze stolce promluvila:

"Slyšeli jste, proč jsem vás, lechy, vладыky a všechen národ, sem svolala. Svobody si vážit neumíte. Poznala jsem to i zkusila. Z vnuknutí bohů jsem oznámila, že již vám nebudu vládnout, protože ve svém srdci žádáte si vladaře muže. Toužíte po vojvodovi, jenž bude brát vaše syny a vaše dcery ke svým službám a také ze skotu vašeho i koní vezme nejlepší dle libosti. Sloužit chcete, jak jste nesloužili, a daň dávat po popelici, kuně a pláténku, až vám bude teskno i hořko.

Než zato nebudete mít té hanby, že vám vládne žena. Nechci vás strašit, říkám opět, co jsem řekla z vnuknutí bohů a co také zjevil mým sestřím duch věští. Volte vojvodu, moudře však a opatrně, neboť snadno je vládce dosadit, ale těžko dosazeného sesadit. Stojíte-li na své myslí, všechno se vyplní, a žádáte-li si, poradím vám a oznámím jeho jméno i místo!"

"Oznam! Oznam!"

"Porad! Porad!" vzkřikli a volali všichni jako jedněmi ústy. Zástupy dříve jako zeď klidně stojící a naslouchající pohnuly se vzrušením a hrnuly se, tlačily ke stolci, jako když před náhlým větrem hrnou se vlny obilným lánem.

Vtom Libuše v bělostném rouše, s vínkem kol čela, vstala a vztyčená nad nimi vztáhla ruce proti nim. Naráz vše ztichlo; každý hned stanul, hledě na vznešenou kněžnu. **Pozdvihši prst**, ukázala k půlnočním horám a řekla:

"Hle, za oněmi horami v Lemuzích je řeka neveliká, Bělina jménem. Blízko té řeky je dědina, v ní Stadiců rod. Od té dědiny nedaleko je oulehle na dél i na šíř sto dvacet kroků, oulehle divná, ležíť uprostřed mezi tolika rolemi, a přece k žádné nenáleží. Tam oře váš vojvoda dvěma strakatými voly. Jeden vůl má hlavu bílou, druhý jest od čela po hřbetě bílý a má zadní nohy bílé. Nyní vezměte sukni a plášť i převlaky, jak se na kníže sluší, jděte a vyřídte muži vzkázání od národa a ode mne a přiveďte sobě knížete a mně manžela. **Přemysl slově** a jeho pokolení bude panovat v celé této zemi, všem plemenům navěky."

Když pak ustanovení starostové nejpřednějších rodů, kteří by muži ze Stadic přednesli, na čem zůstal lid a kněžna, promluvila k nim Libuše:

"Cesty hledat nebudete, aniž se ptát. Můj kůň vás povede; za tím jet neváhejte. Ten vás dovede a zpátky přivede pravou cestou. Před kterým on člověkem se zastaví a **zařehce**, ten jest, o kterém jsem mluvila. Tu mně teprv uvěříte, když svého vojvodu na železném stole jíst uzříte."

Jak Libuše pokynula, vyveden její jízdní kůň. Bělouš byl širokého krku, z něhož hustě splývala dlouhá hřívá. Měl ozdobné sedlo, pod sedlem kosmatou kůži a široké prsosiny leskly se mu bronzovými kotouči a puklami.

Jak mu na sedlo naložili sukni, plášť a převlaky, vykročil a vладыcké poselstvo vydalo se za ním na cestu.

Zdroj: vesad 4

2. Dokončete pokračování pověsti o Přemyslovi.

3. Jak se jmenuje spisovatel, který napsal Staré pověsti české ze kterých je naše ukázka?

4. Napište význam barevně vyznačených slov.

5. Najdi na mapě Stadice a napiš kraj, ve kterém se nacházejí.

6. Jak se jmenuje řeka, u které se Stadice nachází?

7. Vypište všechna vlastní jména z textu:

8. Přepište uvedená slova kněžny Libuše tak, jak by je řekla dnes.

„Nyní vezměte sukni a plášť i převlaky, jak se na kníže sluší, jděte a vyřídte muži vzkázání od národa a ode mne a přiveďte sobě knížete a mně manžela“.

9. Napište, která pověst předcházela a která následovala naší ukázkou.

10. Nakreslete obrázek k textu.